

انذار

کلیدواژه: انذار، عذاب، انذاردهنده، پیامبران، امت.

پرسش: خداوند در ابتدای سوره یس چنین می‌فرماید: (این قرآن) از طرف عزیز و رحیم نازل شده است تا به‌وسیله آن انسان‌هایی که پدرانشان ترسانیده نشده‌اند را بترسانی... (آیه، ۶)؛ درحالی‌که در آیات دیگر آمده است که: "ما هیچ قومی را قبل از فرستادن هشداردهنده هلاک نمی‌کنیم" (اسراء ۱۵). اختلاف ظاهری که در این دو آیه دیده می‌شود را چگونه باید حل کنیم؟

پاسخ: گاهی تصور می‌شود که بین آیه شریفه: "لِنُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ" و "ان من امة الا خلا فيها نذیر" تعارض وجود دارد؛ ولی با عنایت به پاسخ و توضیح مفسران که در پاسخ تفصیلی به آن اشاره خواهد شد، روشن می‌شود که هیچ تنافی و تعارضی بین آن آیات وجود ندارد و در یک جمله می‌توان گفت که آیه دوم می‌گوید تا ارسال رسول نباشد، عذابی وجود ندارد؛ ولی آیه اول می‌گوید: پدرانشان انذار نشدند و صحبتی از عذابشان نشده است.

فهرست مندرجات

- ۱ - تناقض نداشتن آیات با یکدیگر
- ۲ - طرح پرسش به‌گونه‌ای دیگر
- ۳ - راه‌های حل اختلاف
 - ۳.۱ - دیدگاه طبرسی درباره جمله "ما انذر آبائهم"
 - ۳.۱.۱ - ا. نافی بودن "ما"
 - ۳.۱.۲ - ب. مصدر بودن "ما"
 - ۳.۱.۳ - ج. موصول بودن "ما"
 - ۳.۱.۴ - توضیحی بر موارد بالا
 - ۳.۱.۵ - روایتی از امام صادق
 - ۳.۲ - مراد از عدم انذار پدران
 - ۳.۲.۱ - توضیحی بر احتمال دوم
 - ۳.۲.۲ - دیدگاه علامه طباطبایی
- ۴ - پانویس
- ۵ - منبع

تناقض نداشتن آیات با یکدیگر

در ابتدای سوره مبارکه یاسین می‌فرماید: پدران مردمی که امروز تو آنان را انذار می‌دهی؛ انذار نشده‌اند (البته اگر "ما" در آیه "ما انذر آبائهم" را نافی بگیریم، این معنا برداشت می‌شود که درباره آن بحث نمی‌کنیم)، اما در این آیه صحبتی از عذاب این گروه انذار نشده، به میان نیامده است. از طرفی در آیه مورد سؤال می‌فرماید: ما هیچ گروهی را بدون فرستادن انذاردهنده عذاب نمی‌کنیم. روشن است که هیچ تناقضی بین دو آیه موجود نیست.

طرح پرسش به‌گونه‌ای دیگر

اما می‌توان سؤال را از زاویه دیگری مطرح کرد تا اشکال وارد شود: اگر (ما) در آیه ۶ سوره یاسین [۱] نافی باشد، [۲] این معنا را می‌رساند: کسانی بوده‌اند که انذار نشده‌اند؛ از طرفی در آیه ۲۴ فاطر [۳] می‌فرماید: هیچ امتی نیست، مگر آن‌که انذاردهنده‌ای برای آنان آمده است. در ظاهر بین این دو آیه اختلافی دیده می‌شود که برای حل آن باید به نکات زیر توجه کرد.

راه‌های حل اختلاف

← ۱. دیدگاه طبرسی درباره جمله "ما انذر آبائهم"
در جمله ("ما انذر آبائهم" که در آیه ۶ سوره یاسین آمده است) احتمالاتی وجود دارد که مرحوم طبرسی آن را بیان نموده است:

← ا. نافی بودن "ما"

ما نافی باشد، "قومی را بترسانی که پدرانشان انذار نشده‌اند؛ زیرا آنها در زمان فترت بین حضرت عیسی و پیامبر ما - صلی‌الله‌علیه‌وآله - زندگی می‌کردند؛ شبیه به این سخن خداوند متعال "تا به‌وسیله آن قومی را انذار کنی که پیش از تو هیچ انذارکننده‌ای برای آنان نیامده است" و "پیش از تو هیچ بیم‌دهنده (پیامبری) برای آنان نفرستادیم؛ بنابراین جمله "ما انذر آبائهم" به‌عنوان صفت محلاً منصوب است.

← ب. مصدر بودن "ما"

"ما در "ما انذر آبائهم"، مصدر باشد؛ یعنی قوم را به‌گونه انذار پدرانشان بترسانی.

← ج. موصول بودن "ما"

ما در "ما انذر آبائهم"، موصول، منصوب و مفعول دوم باشد؛ یعنی از آن عذابی که پدرانشان ترسانده شده‌اند، قوم را بترسانی. [۴]

← توضیحی بر موارد بالا

طبق احتمال دوم و سوم، هیچ تعارضی بین آیات نیست؛ این معنا، توسط دیگر آیات قرآن مانند آیه ۱۶۵ نساء [۵] و ۲۴ فاطر [۶] تأیید می‌شود. در این دو آیه و

آیات مشابه، فرستادن انذاردهنده لازم شمرده شده است. از طرفی روایات نیز این معنا را تأیید می‌کند.

← روایتی از امام صادق

از امام صادق - علیه‌السلام - روایت شده است که فرموده‌اند: (مراد آیه این است: به همان شکلی که پدران این قوم انذار شده‌اند، این قوم را نیز انذار کن). [۷] پس با تمسک به دیگر ترکیب‌های آیه و استمداد از آیات و روایات، اختلاف برداشته می‌شود.

← ۲. مراد از عدم انذار پدران

احتمال دارد منظور از عدم انذار پدران در سوره "یس"، امت‌های گذشته نباشد؛ بلکه تنها انسان‌هایی مراد باشد که به عللی انذار پیامبران به آنها نرسیده باشد.

← توضیحی بر احتمال دوم

در فرهنگ قرآن، هیچ امتی بدون انذارکننده نبوده است؛ اما بعید نیست اشخاصی به‌خاطر موانعی سرورش پیامبران را نشنیده باشند. این افراد اگر خود دخالتی در قصورشان نداشته باشند، پیش خداوند معذورند.

← دیدگاه علامه طباطبایی

مرحوم علامه طباطبایی ذیل آیه ۹۸ نساء می‌گوید: آیه مورد بحث این معنا را روشن می‌سازد که **جهل** به معارف دین در صورتی که ناشی از قصور و ضعف باشد و خود انسان جاهل هیچ دخالتی در آن قصور و در آن ضعف نداشته باشد، در درگاه خدای - عزوجل - معذور است. خدای سبحان جهل به دین و هر ممنوعیت از اقامه **شعائر** دینی را **ظلم** می‌داند، ظلمی که **عفو** الهی شامل آن نمی‌شود، آن‌گاه از این قانون کلی مستضعفان را استثناء نموده، عذر آنان را که همان استضعاف باشد، پذیرفته است. آن‌گاه با بیانی کلی که هم شامل آنان شود و هم شامل غیر آنان، معرفی‌شان نموده و آن بیان کلی عبارت است از این‌که کسی نتواند محذوری را که مبتلای بدان است، دفع کند و این معنا همان‌طور که شامل مستضعفان مورد بحث می‌شود که در سرزمینی قرار گرفته‌اند که اکثریت و قدرت در آنجا به دست **کفار** است و چون عالمی دینی نیست که معارف دین را از او بیاموزند و یا محیط **کفر** و **ترس** از شکنجه‌های طاقت‌فرسای کفار اجازه نمی‌دهد به آن معارف عمل کنند و از سوی دیگر، **قدرت** بیرون آمدن از آنجا و رفتن به محیط اسلام را هم ندارند، یا به‌خاطر این‌که فکرشان کوتاه است و یا گرفتار بیماری و یا نقص بدنی و یا فقر مالی و یا موانع دیگرند، همچنین شامل کسی هم می‌شود که اصلاً ذهنش منتقل به این معنا که دینی هست و معارف دینی ثابتی وجود دارد و باید آن معارف را آموخته، مورد عملش قرار داد نمی‌شود؛ هرچند که این شخص عنادی با **حق** ندارد و اگر حق به گوشش بخورد، به هیچ وجه از قبول آن **استکبار** نمی‌ورزد؛ بلکه اگر **حقانیت** مطلبی برایش روشن شود، آن را پیروی می‌کند؛ لیکن حق برایش روشن نشده و عوامل مختلفی دست به دست هم داده و نگذاشته که این شخص به دین حق بگراید. [۸]

البته این معنا جایی است که (انذار نشده‌اند) در آیه را به نرسیدن انذار به آنها معنا کنیم، معنایی که با دیگر **اصول قرآن** که بیان شد، سازگار است.

پانویس

۱. ↑ یس (۲۶)، آیه ۶. [🔗](#)
۲. ↑ صافی، محمودبن ابراهیم، الجدول فی اعراب القرآن، ج ۲۲، ص ۲۹۱ [🔗](#)
۳. ↑ فاطر (۲۵)، آیه ۲۴. [🔗](#)
۴. ↑ طبرسی، ابوعلی فضل بن حسن، جوامع الجامع، ج ۲، ص ۱۲۱، مؤسسه نشر اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۴۲۲، ه ق. [🔗](#)
۵. ↑ نساء (۴)، آیه ۱۶۵. [🔗](#)
۶. ↑ فاطر (۲۵)، آیه ۲۲. [🔗](#)
۷. ↑ العروسی الحوزی، عبدعلی بن جمع، نور الثقلین، ج ۴، ص ۳۷۵، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، بی‌تا؛ عن ابی بصیر عن ابی عبدالله علیه‌السلام قال مسئله عن قوله لتندر قوما ما انذر ابائهم فهم غافلون قال علیه‌السلام لتندر القوم الذین انت فیهم کما انذر ابائهم فهم غافلون. [🔗](#)
۸. ↑ طباطبایی، مجدحسین، ترجمه المیزان، ج ۵، ص ۷۹. [🔗](#)

منبع

پایگاه اسلام کوئست. [🔗](#)

رده‌های این صفحه : قرآن شناسی | تضاد آیات